

Kulturrådet
Arts Council Norway
Kulturráðði
Kultuvreraerie
Kulturráde
Kulttuuriraati
O kulturreodo

Kulturrådets budsjettinnspill for Norsk kulturfond 2026

Kulturrådet har som formål å stimulere samtidens mangfoldige kunst- og kulturuttrykk og å bidra til at kunst og kultur skapes, bevares, dokumenteres og gjøres tilgjengelig for flest mulig. [...] Kulturrådet er et statlig forvaltningsorgan som har hele landet som virkeområde. [...] Kulturrådet skal forvalte Norsk kulturfond og andre statlige tilskudd som er lagt til rådet, og være et rådgivende organ for staten i kulturspørsmål.
(Lov om Kulturrådet)

Kulturrådets satsingsområder i strategi 2021-2024

Mangfold - flere stemmer, uttrykk og estetiske praksiser

Større ytringsrom - friksjonsfylte fellesskap

Nøkkeltall

Omsøkt økning 2026	228 mill. kroner
Norsk kulturfond 2025, Prop. 1	1 010 mill. kroner
Antall tilskuddsordninger 2024	44
Samlet søknadsbeløp 2023	2 739 mill. kroner
Tildelingsprosent beløp 2023	37 %
Antall søknader 2023 (ekskl. innkjøpsordningene)	8 926
Antall tildelinger 2023 (ekskl. innkjøpsordningene)	3 405
Tildelingsprosent antall 2023	38 %
Fag- og vurderingsutvalg 2024	24
Utvalgsmemberer (faste) 2024	122

Budsjettinnspillet er utarbeidet på bakgrunn av Prop. 1 S (2024–2025), før statsbudsjettet for 2025 er vedtatt i Stortinget og før rådet har vedtatt sitt fordelingsbudsjett for 2025. Kulturrådet arbeider også med ny strategi for perioden 2025–2028, som vedtas tidlig 2025 (se vedlegg 3).

I. Innledning

Kulturrådet ønsker gjennom forvaltningen av Norsk kulturfond å bidra til at kunsten og kulturens verdi for samfunnet og demokratiet virkelig gjøres. Kulturrådet er den største statlige finansieringskilden til det frie og prosjektbaserte kunst- og kulturlivet, og er et sentralt virkemiddel for staten for å oppfylle infrastrukturkravet i grunnlovens § 100.

I vårt budsjettinnspill for 2026 ber vi om økninger som vil bidra til å oppfylle infrastrukturkravet, og til at det potensialet som ligger i kunst- og kulturfeltet kan utnyttes i større grad enn i dag. Slik kan små og store lokalsamfunn bygges med og rundt et rikt kulturliv. Med dagens budsjettammer må Kulturrådet gi avslag til alt for mange av de gode initiativene som kommer fra hele landet.

Flere rapporter de senere årene har dokumentert manglende likeverd i kulturlivet og samfunnet. Kulturrådet arbeider kontinuerlig for å sikre at hele bredden av kunstneriske og kulturelle ytringer har likeverdige vilkår for å nå fram i offentligheten, og for at tilgangen til kulturopplevelser for publikum er uavhengig av bosted, kultur- og klassebakgrunn.

Kulturrådet ser med bekymring på at andelen av kulturbudsjettet som forvaltes på armlengdes avstand går ned. Et grunnprinsipp i norsk kulturpolitikk svekkes når andelen av statlige midler som fordeles etter politisk beslutning øker.

Et løft for Norsk kulturfond vil blant annet gi:

Økt mangfold i det frie feltet

Gjennom kulturfondet styrkes mangfoldet blant dem som produserer innhold, mangfoldet blant dem som programmerer og formidler kunst og kultur, og mangfoldet i publikum som nås av kunst- og kulturtilbudet.

Styrket kunstnerøkonomi

Kulturfondet bidrar til kunstnerøkonomien på flere måter. Gjennom prosjekt-, innkjøps- og produksjonsordninger går midler direkte til kunstnerne. Arrangør- og arenaordninger setter formidlingsaktørene i stand til å betale kunstnerhonorarer. Formidlingen øker kunstnerens salgsinntekter.

Kunst og kultur der folk bor

Kulturfondets ordninger bidrar til at prosjekter kan utvikles lokalt, at det som skapes vises flere steder og at arenaer for opplevelser og fellesskap finnes i hele landet. Kulturfondets midler når ut også til steder som ikke har større kulturinstitusjoner.

Styrket ytringsrom, refleksjon og kunnskap

Kulturfondets midler styrker ytringsrommet og bidrar til at den offentlige samtalen er kunnskapsbasert og gir plass til ulike stemmer og kritiske vinklinger.

II. Kulturrådets budsjettprioriteringer i 2026

På bakgrunn av kunnskap om det frie kunst- og kulturfeltet anmoder Kulturrådet om en samlet økning av Norsk kulturfond i 2026 på 228 mill. kroner i friske midler. Rådet ønsker i 2026 å sette i gang en målrettet satsing på oppfølgingen av sannhets- og forsoningskommisjonen (45 mill. kroner). Videre prioriterer rådet viktig videreutvikling av fagfeltene innen våre ansvarsområder (183 mill. kroner). Budsjettprioriteringene er i tråd med rådets nye strategi, som er under arbeid og vil presenteres på nyåret 2025. Satsingene presenteres kort nedenfor og utdypes i vedlegg 2.

Tabell: Oversikt over Kulturrådets satsinger og budsjettprioriteringer i 2026.

Satsinger 2026 – omsøkte friske midler					
	1. prioritet: Oppfølging av sannhets- og forsoningskommisjonen		2. prioritet: Utvikling av fagfeltene		Sum
Tverrgående ekstraordinære satsinger	Utvikling av infrastruktur og styrking av kulturutøvelse	20			20
Tverrgående ordninger			Tverrfaglige kulturvirksomheter – rikere kulturliv og fellesskap lokalt	9	9
Visuell kunst			Visuell kunst i hele landet	40	40
Musikk			Framføring og formidling av musikk	60	60
Scenekunst			Flere spillinger for flere publikumsgrupper	40	40
Litteratur	Innkjøpsordning for samiskspråklig litteratur	15	Økt formidling og styrket lesekultur	5	20
Kulturvern			Styrket mangfold og flere stemmer i kulturvernet	3	3
Tidsskrift og kritikk			Sikre vilkår for et inkluderende og mangfoldig ordsifte	23	23
Forskning	Ny kunnskapssatsing	10	Styrkede forskningsmiljøer og økt mangfold i forskningen	3	13
SUM		45		183	228

Prioritet 1: Oppfølging av sannhets- og forsoningskommisjonen

Kulturrådet anerkjenner at det er begått alvorlig og langvarig urett mot samer, kvener, norskfinner og skogfinner, som har medført tap av kultur og språk og manglende likeverd i samfunn og kulturliv. Kulturrådet ønsker å ta aktivt del i reparasjon og revitalisering. Kunst- og kulturlivet har stort potensial til å bidra i arbeidet mot et forsonet samfunn, og Norsk kulturfond er et sentralt virkemiddel som må tas i bruk.

Kulturrådet vil inkludere samisk og alle nasjonale minoriteters kultur i satsingen. Kulturrådet vil presisere at satsingen ikke skal bidra til et minoritetshierarki, motsetninger mellom marginaliserte grupper eller begrensende kategoriseringer. Kulturrådet vil generelt fortsette sitt kontinuerlige arbeid med å finne, ha kunnskap om og løfte fram det store mangfoldet av uttrykk og estetiske praksiser som finnes, identifisere underrepresenterte grupper og bidra til å bygge ned barrierer.

Kulturrådets satsing på 45 mill. kroner omfatter flere deltiltak:

- En ny innkjøpsordning for samiskspråklig litteratur (15 mill. kroner). Ordningen er tenkt å omfatte litteratur utgitt på alle samiske språk, og gi innkjøp og distribusjon både til folkebibliotekene og til skolene på Kulturrådets skolebibliotekordning.
- Styrking av kulturaktører for de berørte gruppene (12 mill. kroner). Satsingen skal omfatte alle fagområder og sikre kulturaktørene kan bygge infrastruktur og kapasitet, for å bidra til likeverdig deltakelse i det frie feltet..
- Styrking av bredden av kunst- og kulturuttrykk for de berørte gruppene gjennom prosjektordninger på alle fagområder (8 mill. kroner).
- Ny forskningssatsing for å bidra til å styrke kunnskapen om rammene og vilkårene for kunst og kulturutøvelse, tilgang og deltakelse, for de berørte gruppene (10 mill. kroner).

Samlet vil satsingen bidra direkte til kommisjonsrapportens foreslåtte tiltak under pilar 3: «en omfattende og langsiktig nasjonal satsing på samisk, kvensk/norskfinsk og skogfinsk kultur som en del av forsoningsarbeidet», «målrettet satsing på og en synliggjøring av kvensk og samiske språk i offentligheten» og «styrke de økonomiske rammene for samiske, kvenske og skogfinske kulturnæringer og -institusjoner». I sin behandling av rapporten 12. november 2024 vedtok Stortinget oppfølging av disse tiltakene i vedtak 23. Kulturrådets satsing vil også bidra til andre av stortingsvedtakene i saken.

Kulturrådets hovedansvarsområde er kunst og kultur i Norge. For kunst- og kulturfeltet er mobilitet og utveksling på tvers av landegrensene en grunnleggende forutsetning. Dette gjelder helt spesielt for samiske, kvenske, norskfinske og skogfinske aktører, der nasjonsgrensene utgjør hindre for naturlig kulturutøvelse, noe som er tydelig pekt på i kommisjonsrapporten. Kulturrådet er oppmerksom på dette, og gir i flere tilfeller tilskudd til tiltak som også foregår over grensene til Sverige eller Finland, eller omfatter medvirkende fra svensk og finsk side. Satsingen gjennom kulturfondet vil derfor også i noen grad bidra til kommisjonens anbefaling under pilar 3: «styrking av det grenseoverskridende samarbeidet om samisk, kvensk og skogfinsk kultur».

Det har vært pekt på at unge stemmer i begrenset grad kommer til orde i sannhets- og forsoningskommisjonsrapporten. I forsoningsarbeidet framover må de yngre generasjonene involveres. Mange unge kunstnere og kulturaktører fra de berørte gruppene er tydelige stemmer i offentligheten, og kombinerer ofte kunst- og kulturpraksis og politisk aktivitet/aktivisme. Det frie kunst- og kulturfeltet er derfor et viktig område å prioritere for å bidra til ung medvirkning og framtidstenkning.

Kulturrådet har de siste årene hatt økt oppmerksomhet på og har økt tildelingene til samiske, skogfinske, kvenske og norskfinske kunst- og kulturprosjekter og -arenaer. Satsingen det anmodes om friske midler til vil derfor komme i tillegg til allerede innførte prioriteringer på området.

Prioritet 2: Utvikling av fagfeltene

Kulturrådets midler utgjør en stor og viktig bidragsyter til et fritt og mangfoldig kunstnerisk ytringsrom, ivaretagelse og formidling av ulike tradisjoner og historie, et rikere kunst- og kulturtilbud i hele landet, en åpen offentlig samtale og en sterkere kunstnerøkonomi. Kulturrådet sikrer at kunst og kultur kan skapes og formidles ut fra ulike geografiske og kulturelle ståsteder.

På flere områder er potensialet langt større enn det Kulturrådet klarer å legge til rette for innenfor dagens rammer, og Kulturrådet løfter fram en bred satsing som vil bidra til viktig og nødvendig utvikling på hvert fagfelt.

Tverrfaglige kulturvirksomheter - rikere kulturliv og fellesskap lokalt (9 mill. kroner)

En styrking av tilskuddsordningen tverrfaglig kulturvirksomhet vil bidra til et kulturløft i hele landet og et rikere kulturliv der folk bor, gjennom å styrke infrastruktur og rammevilkår for de selvstendige kulturaktørene og kunstnerne som holder til og virker utenfor de større byene.

Visuell kunst i hele landet (40 mill. kroner)

Ved å styrke tilskuddsordningene for prosjektstøtte og arrangørstøtte til visuell kunst kan Kulturrådet motvirke marginalisering av samtidskunsten, fremme mangfoldet, øke tilgjengeligheten til kunstneryrket, og gjøre visuell kunst mer tilgjengelig for publikum.

Musikk - framføring og formidling av musikk (60 mill. kroner)

Satsingen vil styrke formidlingen av levende musikk på arenaer over hele landet, styrke de lokale og regionale arrangørenes programmering og betydning som møteplasser i offentligheten, øke oppdrag og inntektsmuligheter for musikere og artister og gi økonomiske ringvirkninger for produksjonsapparat og lokalsamfunn.

Scenekunst - flere spillinger for flere publikumsgrupper (40 mill. kroner)

Gjennom en styrking av flere tilskuddsordninger på scenekunst vil Kulturrådet sørge for at flere scenekunstproduksjoner presenteres på flere arenaer, og møter ulike publikumsgrupper over hele landet. Satsingen vil også styrke kunstnerøkonomien i det frie scenekunstheltet.

Litteratur - økt formidling og styrket lesekultur (5 mill. kroner)

Satsingen vil bidra til at festivaler og formidlingstiltak over hele landet kan gjennomføres på høyt nivå med bredde i profiler og mangfold, og gi rom til nye aktører og nyskapende formidlingsprosjekter. Aktuell og variert litteratur vil nå ut til barn, unge og voksne i hele Norge og styrke lesekulturen og ytringsrommet.

Kulturvern - styrket mangfold og flere stemmer i kulturvernet (3 mill. kroner)

Satsingen vil resultere i flere prosjekter og bokutgivelser og et større mangfold, bredere representasjon og flere stemmer i kulturvernet. Det blir lagt særlig vekt på å løfte fram urfolk, nasjonale minoriteter og andre marginaliserte grupper i samfunnet og kulturfeltet.

Tidsskrift og kritikk - sikre vilkår for et inkluderende og mangfoldig ordskifte (23 mill. kroner)

Satsingen vil gi de viktigste tidsskriftene i Norge et løft og sikre det viktige arbeidet for et inkluderende og mangfoldig ytringsklima, og gi nye stemmer mulighet for utprøving som kan gi verdifulle bidrag til den offentlige samtalen.

Forskning - styrkede forskningsmiljøer og økt mangfold i forskningen (3 mill. kroner)

Gjennom ny åpen tilskuddsordning ønsker Kulturrådet å bidra til rekrutteringen til forskningsfeltet og løfte fram nye stemmer og perspektiver i kulturforskningen. Satsingen vil bidra til viktig kunnskapsutvikling i en tid preget av store samfunnsendringer.

Det totale behovet- ideelle budsjettammer alle tilskuddsordninger

Kulturfondets andel av kulturbudsjettet – som går til det frie kunst- og kulturfeltet og fordeles på armlengdes avstand fra politikken – er lav og nedadgående. Til tross for enkelte øremerkede økninger har Kulturrådets budsjettinnspill i liten grad vært imøtekommet de senere årene. Generelle justeringer har tidvis ligget under pris- og lønnsvekst. Norsk kulturfond er blitt hengende etter utviklingen i forhold til andre deler av kunst- og kulturfeltet. Kulturrådet ser svært alvorlig på denne tendensen. Det er prinsipielt problematisk jf. oppfølging av ytringsfrihetskommisjonen og lovfestingen av armlengdes avstandsprinsippet i revidert kulturlov. Videre bidrar det til et økende classeskille i vilkårene mellom institusjonene

og det prosjektbaserte feltet. Forskjellene går ut over publikumstilbudet i hele landet, kunstneres virkemuligheter og økonomi, små kulturaktørers muligheter til å drive godt og ansvarlig, og institusjonenes tilfang av innhold og kunstnerisk nyskaping.

Den nedadgående budsjettendensen faller sammen med at Kulturrådet i siste strategiperiode har lyktes i arbeidet med å nå flere underrepresenterte grupper, miljøer og uttrykk, noe som gjenspeiles i flere søknader, søknader fra helt nye aktører og økt press på tilskuddsordningene. I samme periode har *Kunstnarkår* pekt på utfordringer i kunstnerøkonomien, og ulike rapporter dokumenterer høyere kostnader og mer usikre inntekter for kunst- og kulturaktørene. Å ikke kunne imøtekomme en større del av bredden og kvalitetene som finnes eller gi kunstnere og kulturaktører i det frie feltet rimelige vilkår, er tapte muligheter for kunst, kulturliv og publikum i hele landet.

Kulturrådets tilskuddsordninger er bygget opp og videreutviklet gjennom lang tid og henger tett sammen. Ordningene justeres kontinuerlig for å treffe aktivitetene og behovene best mulig, og sikre god balanse mellom ulike hensyn i rådets og utvalgenes prioriteringsarbeid. Men større beløp lar seg ikke omdisponere uten at balansen og sammenhengene mellom virkemidlene forrykkes vesentlig

For å synliggjøre etterslepet og behovet har Kulturrådet gått gjennom hele sitt budsjett og anslått rimelige budsjetttrammer per tilskuddsordning/avsetning – se vedlegg 1. Anslaget er gjort på bakgrunn av ordningene slik de er i dag, med utgangspunkt i dagens søknadstilfang og -kvalitet og dagens kostnadsnivå, og med mål om å kunne imøtekomme en rimelig andel av søknadene og gi tilskuddsbeløp som sikrer god gjennomføring og rimelige honorarnivåer. Satsinger nevnt over i prioritet 1 og 2 er i tillegg regnet inn.

Anslaget tilsier en økning av Norsk kulturfonds budsjetttrammer på 334 millioner kroner i friske midler. I lys av Prop. 1 S (2024–2025) ville dette gitt kulturfondet en andel av samlet kulturbudsjett (likestillings- og mediebudsjettet unntatt) på i overkant av 8 %. Kulturrådet mener dette er langt fra urimelige vilkår for hele det sammensatte frie kunst- og kulturfeltet utenfor de større institusjonene og til fordeling på armlengdes avstand.

III. Andre budsjettinnspill i tilknytning til Kulturrådets ansvar

Spillemidler

Kulturrådet har de siste årene forvaltet spillemidler til scenekunstformål, fordelt gjennom flere av Kulturrådets ordinære tilskuddsordninger. Rådet ser positivt på spillemidlenes mulighet til å styrke kunst- og kulturaktivitet i det frie feltet, men vil samtidig understreke at en god og langsiktig styrking av rådets arbeid og ansvarsområde først og fremst må skje gjennom økning av Norsk kulturfond.

Kulturrådet vil også påpeke at spillemidlene til scenekunst de siste årene ikke har vært indeksregulert, noe som merkes godt i en periode med sterk prisvekst.

For 2026 anmoder Kulturrådet om:

- At finansieringen som kommer gjennom spillemidler i 2025 prisjusteres i forhold til perioden formålene har vært finansiert med spillemidler
- At formålene sikres langsiktig finansiering ut over politiske strategiperioder

Rådet vil gjøre oppmerksom på utfordringer med spillemiddelfinansiering i ordninger der det kan søkes flerårige tilskudd, og ber om å bli tatt med på råd når det gjelder hvilke ordninger som kan egne seg for spillemiddelfinansiering framover.

Tilstrekkelige administrative ressurser

Kulturrådets langsiktige og strukturelle arbeid for å bidra til økt mangfold og økt likeverd gir større behov for dialog med feltet, kunnskapsheving og tilpasset veiledning og kommunikasjon. Dette medfører økte kostnader for både råd, utvalg og sekretariat. For å bidra til dette har rådet allerede omprioritert budsjetttrammen som tidligere ble brukt til Kulturrådets årskonferanse.

Ny ordning for etablerte scenekunstkompanier, samt økt søknadstrykk på en rekke tilskuddsordninger, har videre medført stort press på rådets eksisterende utvalgs- og sekretariatressurser. Honorarsatser for statlige utvalg (ref. Statens personalhåndbok) øker med høyere procenter enn Kulturdirektoratets budsjett. De løpende honorarkostnadene legger dermed beslag på en stadig større andel av rådets administrative budsjetttrammer. Rådet ser dermed store utfordringer både med å sikre tilstrekkelige utvalgs- og sekretariatressurser for å behandle søknadene som kommer inn, og samtidig få til nødvendig strategisk dialogarbeid.

Kulturrådet avventer utfallet av høringen om revidering av forskrift om samelovens språkregler, og regner med at dersom framlagt forslag vedtas, vil Kulturdirektoratet styrkes med nødvendige ressurser for å ivareta behov knyttet til oversettelse av innkommende søknader og utgående brev.

Rådet ber Kulturdepartementet ta disse momentene med i betraktning når rammene til kap. 320 post 01 legges.

Fullmakt til utvidet bruk av kulturfondsmidler i bærekraftordning

Kulturrådet deltar i et flerårig samarbeid med Arts Council England og Statens kunsthåndverk, Danmark, om et bærekraftprogram for musikk- og scenekunstaktører. Aktører i de tre landene kan søke deltakelse i et seminar- og kompetansehevingsprogram, med påfølgende mulighet til å søke prosjektmidler til utprøving.

Kulturrådets årlige avsetning til samarbeidsprogrammet ligger på 0,8–1 mill. kroner. Hovedandelen av midlene fordeles ut til feltet etter søknad. Men for å gi programmet tilstrekkelig fleksibilitet til å utforme tilbud som best sikrer kompetanseheving og erfaringsdeling i hele musikk- og scenekunsthåndverket, anmoder rådet om fullmakt, så lenge programmet pågår, til å kunne benytte inntil 20 % av avsetningen til programmet til øvrige programkostnader (reise-, arrangements- og honorarkostnader).

IV. Øvrige råd til kulturpolitikken

Oppfølging av sannhets- og forsoningskommisjonen

Kulturrådet er glad for Stortingets tydelige unnskyldning og vedtak om oppfølging av rapporten. I høringssvar til rapporten har Kulturrådet støttet kommisjonens forslag til tiltak på kulturområdet. Rådet har forventning om at Stortingets vedtak 23 i saken, som gjelder oppfølging av disse forslagene, får rask og tydelig konkretisering.

Kulturrådet vil understreke viktigheten av ambisiøs kulturpolitisk satsing i oppfølging av rapporten. Kunst og kultur har en viktig rolle å spille i samfunnets forsoningsarbeid framover. I kommisjonens beskrivelse av et forsonet samfunn inngår bred anerkjennelse av uretten som er begått, økt kunnskap i befolkningen, tillit til samfunnsinstitusjonene og språklig, kulturelt og identitetsmessig likeverd. Kunst og kultur kan bidra til alt dette – ved å være

verktøy for kritisk diskusjon og refleksjon, synliggjøring og kunnskapsheving og identitets- og fellesskapsbygging.

Det er avgjørende å styrke den grunnleggende infrastrukturen og rammevilkårene for de berørte gruppene - gjennom bevilningene til Sametinget, tilskuddsordningene for nasjonale minoriteter, berørte kommuner og fylkeskommuner, statstilskudd til sentrale institusjoner og økt satsing på nordisk kultursamarbeid. Kombinert med en satsing på frie midler gjennom kulturfondet må skogfinsk, kvensk og norskfinsk og samisk kunst og kultur gis økt synlighet i offentligheten og kapasitet til likeverdig utvikling og samhandling. Vi viser her til budsjett- og høringsinnspill fra Sametinget og organisasjoner for de kvenske, norskfinske og skogfinske gruppene.

Bærekraft, klima og miljø i kulturpolitikken

Kulturrådet er opptatt av at kulturpolitikken må være forankret i FNs bærekraftsmål, og ser positivt på at dette er blitt tydeligere de siste årene.

Kunst- og kulturaktivitet medfører påvirkning på klima, miljø og natur. Kultursektoren må være med å redusere sitt avtrykk. Like viktig er betydningen kunst og kultur har i samfunnsomstillinger, som sentral infrastruktur for demokratiet. Kunsten og kulturfeltet sikrer ytringsrom som åpner for maktkritikk og friksjon i endringsprosesser. Kunst og kultur gir klangbunn og rom for å dele erfaringer i en tid preget av konflikt, håpløshet og tapserfaringer. Og kunst og kultur kan formidle kunnskap på nye måter, forestille seg framtidens samfunn og være arenaer for fellesskap og deltakelse. Å sikre gode rammevilkår for kulturelle møteplasser i hele landet er avgjørende framover.

Kulturrådet registrerer stor vilje i kunst- og kulturfeltet til å bidra til et mer bærekraftig samfunn. Festivaler og andre arenaer spiller allerede en ledende rolle i å teste ut og fremme bærekraftige løsninger. I kulturvernet formidles kunnskap om balansert samspill mellom natur og kultur i ulike samfunn og tradisjoner historisk.

Kulturrådet oppfordrer departementet til å øke bærekrafts-, klima- og miljøambisjonene i kulturpolitikken, og både utnytte kulturfeltets potensial i samfunnet og støtte aktørenes egne omstilling. Dette må og kan gjøres uten å redusere kunstens og kulturaktørenes uavhengighet og mulighet til å ytre seg fritt og kritisk. I arbeidet må forskjeller i rammevilkår i ulike deler av landet og sammenhenger mellom natur, kulturutøvelse og immateriell kulturarv for urfolk og minoritetsgrupper hensyntas.

Kulturrådet anmoder om at Kulturdirektoratet må få mandat og tilstrekkelige ressurser til å bistå kunst- og kultursektoren i sin omstilling.

Oppfølging av ytringsfrihetskommisjonen

Kulturrådet ser fram til regjeringens arbeid med en nasjonal strategi for en åpen og opplyst offentlig samtale, og ser også positivt på at framlagt forslag til revidert kulturlov lovfester armlengdesprinsippet i kulturpolitikken.

I det videre arbeidet med strategien vil Kulturrådet minne om at ikke bare institusjonene på kunst- og kulturfeltet inngår, men at hele det sammensatte frie feltet utenfor de større institusjonene, de uavhengige stemmene, er sentrale i oppfyllelsen av grunnlovens infrastrukturkrav. Kulturrådet vil også framheve tidsskriftenes særlige betydning for en kunnskapsbasert ytringskultur.

29.11.2024

(signert elektronisk)

Sigmund Løvåsen

rådsleder

Vedlegg (1-4) og lenker (5-7)

- 1) Budsjett Norsk kulturfond 2024-2026
- 2) Kulturrådets budsjettprioriteringer 2026 – utdyping av satsingene
- 3) Omtale av pågående arbeid – Kulturrådet og Norsk kulturfond
- 4) Statsbudsjettet 2026 – Satsingsforslag Norsk kulturfond
- 5) [Strategi for rådet og Norsk kulturfond 2021-2024](#)
- 6) [Årsrapport Norsk kulturfond 2023](#)
- 7) Årsoppsummeringer 2023 for [visuell kunst](#), [musikk](#), [scenekunst](#) og [litteratur](#)

BUDSJETT NORSK KULTURFOND 2024-2026						Vedlegg 1			
<i>Alle beløp i hele tusen</i>									
	Budsjett 2024		Budsjett 2025 1)			Budsjett 2026			
	Jf. R3/24	Spille- midler	Tentativ budsjett- ramme per fagområde jf. vedtak R7/24.	Spille- midler, per tildelings- brev nov 2024. Foreløpig plassering.	Sum budsjett, jf. Prop. 1 S (2024- 2025)	Kulturrådets prioriterte satsinger 2026, fordelt på avsetninger	Pri- oritet	Ideelle budsjett- rammer alle avsetninger (inkl. satsinger)	
Allmenne kulturformål									
Tverrfaglig kulturvirksomhet	21 179					4 000	2	25 000	
Utviklingstilskudd kulturaktører	1 587					5 000	2	6 600	
ARENA - kunstarenaer og kulturbygg	23 770	945						28 000	
Gjesteoppholdsstøtte	2 001								2)
Kulturrådets ærespris	600							600	
Forskning	3 572					13 000	1, 2	16 500	
Aspirantordningen	4 500							4 500	
Aspirantordning funksjonsnedsettelse	1 200							2 300	
Tidsskrift og kritikk	28 923	895				23 000	2	52 000	
Tverrgående satsinger/Til rådets disposisjon						20 000	1	20 000	
	87 332	1 840	93 637	0	93 637	65 000		155 500	
Visuell kunst									
Prosjektstøtte - kunstnere	11 770					15 000	2	26 800	
Prosjektstøtte - visningssteder	11 981							29 300	
Utstyrsstøtte til fellesverksteder og gjestekunstordn.	1 600							2 600	
Prosjektstøtte til kunstnere i etableringsfasen	3 000							4 300	
Arrangørstøtte	46 491					25 000	2	62 100	3)
Kunstnerassistentordning	4 480							7 600	
Kunsthøgskolepublikasjoner og manusutvikling	4 280							10 300	
	83 602	0	77 210	0	77 210	40 000		143 000	
Musikk									
Musikk ymse tiltak (prod/best.verk, fonogram, andre)	52 370							82 000	
Musikkfestivaler	185 374							169 000	4)
Musikkarrangører	50 800					30 000	2	81 000	
Publiseringsstøtte	26 200							27 000	
Turné- og virksomhetstilskudd musikere	92 900					30 000	2	122 900	
	407 644	0	383 733	0	383 733	60 000		481 900	
Scenekunst									
Formidling/gjestespill	8 000					5 700	2	13 700	
Fri scenekunst - teater	41 100	1 183				10 900	2	52 000	
Fri scenekunst - dans	35 500	1 182				7 500	2	43 000	
Fri scenekunst - kunstnerskap	52 700					10 300	2	63 000	

Fri scenekunst - etablerte kompanier	19 400					5 600	2	30 600	
Scenekunsthaglige tiltak og publ.	4 856							5 000	
Arrangørstøtte scenekunst	17 426	2 445						17 900	
Forprosjekt scenekunst	10 502							15 000	
Insentivordning ny norsk dramatik				2 375				2 500	
	189 484	4 810	201 969	2 375	204 344	40 000		242 700	
Litteratur									
Innkjøp oversatt litteratur	16 122			950				18 500	
Innkjøp ny norsk sakprosa for barn og unge	8 441			950				12 000	
Innkjøp nye norske tegneserier	8 290							11 000	
Innkjøp ny norsk skjønnlitteratur - voksne aut.	61 040							70 000	
Innkjøp ny norsk skjønnlitteratur - voksne sel.	4 000							4 000	
Innkjøp ny norsk skjønnlitteratur - barn og unge aut.	35 027			950				37 000	
Innkjøp ny norsk skjønnlitteratur - barn og unge sel.	2 496							4 500	
Innkjøp sakprosa for voksne	34 611							61 000	
Litteraturprosjekt	4 808			1 900				7 500	
Litteraturproduksjon	6 494							8 000	
Litteraturformidling	17 999			4 750		5 000	2	28 000	
Frakt/distribusjon innkjøpsordningene	10 500							12 500	
Innkjøp til skolebibliotek	10 500			4 500				30 000	
Ny satsning: innkjøp samiskspråklig litteratur						15 000	1	15 000	
	220 328	0	238 038	14 000	252 038	20 000		319 000	
Kulturvern									
Prosjektstøtte	14 770					3 000	2	18 000	
	14 770	0	15 213	0	15 213	3 000		18 000	
Sum	1 003 160	6 650	1 009 800	16 375	1 026 175			1 360 100	
Samlet økning						228 000		333 925	
Noter									

1) Fordelingsbudsjett 2025 vedtas i rådet i februar 2025 (R1/25).

2) Budsjetttrammen er inkludert i Utviklingstilskudd kulturaktører fra 2024

3) Nordnorsk kunstnersenter (8,9 mill.) flyttes ut av Norsk kulturfond i 2025, jf. Prop. 1 S (2024-2025)

4) Festspillene i Bergen og Festspillene i Nord-Norge (tils. 36 mill.) flyttes ut av Norsk kulturfond i 2025, jf. Prop. 1 S (2024-2025)

Kulturrådets budsjettprioriteringer 2026 - utdyping av satsingene

Prioritet 1: Oppfølging av sannhets- og forsoningskommisjonen

Ny innkjøpsordning for samiskspråklig litteratur (15 mill. kroner)

I mars 2024 vedtok Sametinget å oppfordre Kulturrådet til å «utvide innkjøpsordningen for litteratur til å omfatte litteratur skrevet på samisk». I perioden mars–september 2024 har det vært avholdt en rekke møter mellom Kulturrådet og Sametinget, for å vurdere hvordan samisk litteratur på best mulig måte kan tas inn på innkjøpsordningene. Tilgjengeligheten av samiskspråklig litteratur på bibliotekene i hele landet og likhetsprinsippet har vært viktige momenter i dette arbeidet.

På bakgrunn av møtene har Kulturrådet utarbeidet et utkast til en ny innkjøpsordning for samisk litteratur, med følgende hovedtrekk:

- En innkjøpsordning for samisk litteratur vil følge samme hovedinnretning som de eksisterende innkjøpsordningene, og vil distribuere innkjøpte titler til alle folkebibliotek i Norge, samt til skolene på Kulturrådets skolebibliotekordning (titler for målgruppen barn og unge).
- Formålet med ordningen vil være at «ny samiskspråklig litteratur av høy kvalitet blir skapt, utgitt, spredt og lest».
- Utgivelser på alle samiske språk kan meldes på.
- Alle utgivere i Norge kan søke.
- Ordningen vil inkludere litteratur for alle målgrupper (voksne og barn og unge) og alle sjangre som inngår i dagens innkjøpsordninger: skjønnlitteratur, sakprosa, tegneserier og oversatt litteratur.
- Forfatter og forlag får samme betaling for et innkjøp som for tilsvarende innkjøpskategori på de øvrige innkjøpsordningene.
- Det opprettes et eget samiskkyndig vurderingsutvalg for ordningen.

En hovedmålsetning for ordningen er å stimulere til at flere forfattere skriver flere bøker på samiske språk. Et innkjøp av en tittel over ordningen vil bidra til bedre økonomisk forutsigbarhet for samiske forfattere og utgivere og legge til rette for at utgivelser av samiskspråklig litteratur sikres god redaksjonell behandling, og sørge for at samiskspråklige titler av god kvalitet gjøres tilgjengelig for lesere i hele landet. Ordningen vil også stimulere til økt oversettelse til samiske språk, noe som er av særlig stor betydning for de små samiske språkene og for barn og unge.

Forslaget til en ny samisk innkjøpsordning er presentert for organisasjonene på litteraturfeltet, både de samiske og de norske, og er møtt med stor entusiasme og støtte fra hele feltet. En innkjøpsordning for samisk litteratur er etterlengtet, og vil gi stor effekt for antall utgivelser, for forfatterøkonomien, og for tilgangen til større bredde og mangfold i litteraturen for samiske lesere over hele landet, inkludert barn og unge gjennom skolebibliotekene.

Kulturrådet arbeider også med hvordan bidra best mulig til utgivelse og formidling av bøker på kvensk og andre nasjonale minoritetsspråk. Tilskudd til litteratur på nasjonale minoritetsspråk har fått økt fokus de senere årene i form av øremerkede prosjektmidler. Kulturrådet ønsker at denne satsingen fortsetter og styrkes. Vi har hatt god dialog med aktører i det kvenske feltet de siste årene omkring dette, og vil fortsette arbeidet med konkretisering i 2025.

Utvikling av infrastruktur for de berørte gruppene (12 mill. kroner)

Kommisjonsrapporten har pekt på behovet for å styrke de berørte gruppenes institusjoner og infrastruktur. Samisk og nasjonale minoriteters kunst- og kulturutøvelse hemmes av mangelen på autonome institusjoner og arenaer, som kan skape rom for kunst- og kulturuttrykk, videreutvikle feltet, drive diskurs og utøvelse framover og ha kapasitet til å delta i samarbeid med andre. Det må både på kort og lang sikt fokuseres sterkere på å bygge opp under allerede eksisterende autonome initiativer i disse feltene og samtidig skape grunnlag for at nye initiativer kan vokse fram.

Satsingen er viktig for å sikre likeverd med norske aktører, imøtekomme interessen for og kunnskapsbehovet omkring de berørte gruppenes kunst og kultur nasjonalt og internasjonalt, og for å lette belastningen enkeltindivider opplever for å ivareta språk og kultur.

Kulturfondets virkemidler egner seg til å bidra til etablering, utvikling og forutsigbarhet for aktører i det frie kunst- og kulturfeltet, som er viktige i samspill med de større institusjonene som sikres over andre instanser og budsjettposter. Det bør anerkjennes at de få autonome organisasjonene som allerede finnes, og de som skal bygge seg opp, opplever en betydelig økt etterspørsel etter kompetanse, rådgivning og kulturell produksjon som skaper et ytterligere press på den organisatoriske og administrative kapasiteten. Dette merarbeidet bør kompenseres gjennom styrkede offentlige tilskudd og sikring av stabile rammevilkår for drift på lengre sikt.

Premissene for satsingen skal utformes i samarbeid med gruppene og ut fra feltenes og gruppenes egne logikker og egenidentifiserte behov. Midlene vil kunne kanaliseres både gjennom eksisterende ordninger for kulturvirksomheter, arrangører og festivaler, og gjennom egne, spissede tverrgående utlysninger.

Styrking av kunst- og kulturuttrykk for de berørte gruppene (8 mill. kroner)

Det er et stort mangfold av tradisjoner og kunst- og kulturuttrykk innenfor de berørte gruppene. I tillegg til å styrke infrastruktur og virksomheter er det også sentralt at frie prosjektmidler er tilgjengelig for uavhengige stemmer og prosjektbaserte tiltak. Et økt tilfang av kunst- og kulturproduksjon vil bidra til økt kunnskap om de berørte gruppenes tradisjoner og uttrykk i storsamfunnet, økt fellesskap og tilhørighet internt i gruppene, og utveksling og utvikling av uttrykksmangfoldet.

Denne delen av satsingen vil styrke en allerede økt innsats gjennom kulturfondets prosjektordninger.

Ny forskningssatsing (10 mill. kroner)

Kommisjonsrapporten påpeker kunnskapsmangel som en grunnleggende utfordring i arbeidet med reparasjon og revitalisering. Dette gjelder også kunst- og kulturfeltet og kulturpolitikkområdet.

Kulturrådet ønsker, i samråd med fagmiljøer og aktører innenfor de aktuelle gruppene, å sette i gang et større forsknings- og utredningsprosjekt som skal bidra til å styrke kunnskapen om rammene og vilkårene for kunst og kulturutøvelse hos de berørte gruppene. Det vil blant annet bli viktig forstå behovene til de forskjellige gruppenes kunst- og kulturaktører. Ikke minst er det nødvendig å forstå hvordan kulturpolitikken – på ulike forvaltningsnivå – virker overfor urfolk og nasjonale minoriteter, og hvordan den eventuelt må endres for å styrke kulturutfoldelsen på gruppenes egne premisser og i møtet med majoritetssamfunnet..

Prioritet 2: Utvikling av fagfeltene

Tverrfaglige kulturvirksomheter – rikere kulturliv og fellesskap lokalt (9 mill. kroner)

I store deler av landet er det bygget ut en omfattende kulturell infrastruktur som bidrar til å oppfylle de kulturpolitiske målsettingene om at folk skal ha tilgang til kunst og kultur, uavhengig av hvem de er og hvor de bor. En tilstrekkelig utbygd og variert infrastruktur bidrar til å sikre et likestilt kulturtilbud, mer likestilte rammevilkår og utviklingsmuligheter for kunstnere i hele landet, og et kulturliv som kan romme og legge til rette for at kunst og kultur kan skapes og deles med utgangspunkt i forskjellige kulturelle ståsteder, erfaringer og praksiser. Denne grunnleggende infrastrukturen for det frie, prosjektbaserte feltet er i dag skjevt geografisk fordelt, og det er regioner hvor den kulturelle infrastrukturen ikke er bygget tilstrekkelig ut ennå, hverken når det gjelder produksjonslokaler eller når det gjelder en god miks av formidlingsarenaer og -aktører.

På mange mindre steder kan det være utfordrende å utvikle spissede kunstfaglige visnings- og formidlingssteder som kan hevde seg i konkurranse med andre mer spesialiserte konsepter som nyter godt av en beliggenhet på mer sentrale steder, med en større kunstnerbefolkning og et mer variert publikumsgrunnlag. Mange av disse lokale aktørene jobber og programmerer flerkunstnerisk og tverrfaglige for å oppnå et bærekraftig aktivitetsnivå og bygge relasjoner til et lokalt publikum. Det er viktig å anerkjenne at også denne delen av det frie feltet utgjør en helt sentral bestanddel i den nasjonale kulturelle infrastrukturen, som skal ha like muligheter til å oppnå en nødvendig andel offentlig finansiering.

Dyrtid og kostnadsøkninger merkes også særlig godt i distriktene, hvor transport- og leverandørkostnader har økt betraktelig. Det vil bli en utfordring fremover å motvirke videre sentralisering av kulturell infrastruktur og kunstnerpopulasjon, og sikre en god utvikling også i gravgrendte strøk med lang vei til byer og større kulturinstitusjoner.

Tilskuddsordningen tverrfaglig kulturvirksomhet ble etablert i 2021. Det har blitt jobbet målrettet for å rekruttere og støtte nye søkere som treffer Kulturrådets satsingsområde mangfold (flere stemmer, uttrykk og estetiske praksiser). Ordningen har en høy andel helt nye søkere, og et bredt geografisk nedslagsfelt. Det har vært mulig å satse ekstra på nykommere, nye initiativ og nasjonalt underdekkede områder gjennom tilgang til ekstraordinære midler. En rekke arena- og arrangørutviklingsprosjekter er igangsatt, flere med utspring i minoritetskulturer- og grupper.

Kulturrådet trenger et løft for tilskuddsordningen, slik at den blir dimensjonert både for å styrke eksisterende tilskuddsmottagere gjennom forutsigbarhet og stabilitet i tilskudd som også gir rom for faglig utvikling, samtidig som ordningen fortsetter å gi gode rammer for støtte til nye initiativ, til utvikling og profesjonalisering av nye aktører.

Visuell kunst i hele landet (40 mill. kroner)

Kulturrådet har en viktig rolle i det visuelle kunstfeltet. Tilskuddsordningene legger til rette for kunstnerisk produksjon i hele landet, gir driftstilskudd til visningssteder, verksteder og festivaler, og bidrar til formidling og publisering av visuell kunst i alle sjangere.

Kulturrådet mener det er stort behov for å styrke vilkårene for produksjon og formidling av visuell kunst i Norge. De siste årene har statlige, regionale og lokale myndigheter – ofte i samarbeid med privat storkapital – utviklet museumstilbudet i de store byene. Kulturrådet har et ansvar for å sørge for at kunstnerne og de små aktørene i feltet ikke sakker akterut. Rådet er bekymret for at svak kunstnerøkonomi gjør at kunstneryrket kun blir tilgjengelig for de som har en solid økonomisk bakgrunn.

Kulturrådet har virkemidlene som kan gi kunstnerne bedre vilkår og gjøre kunsten tilgjengelig, både i byene og på mindre steder. Med en styrking av rammene til visuell kunst i Norsk kulturfond kan vi motvirke marginalisering av samtidskunsten, fremme mangfoldet, øke tilgjengeligheten til kunstneryrket, og gjøre visuell kunst mer tilgjengelig for publikum.

Satsingen realiseres gjennom to sentrale tilskuddsordninger:

- *Prosjektstøtte visuell kunst – kunstnere*

Tilskuddsordningen prosjektstøtte visuell kunst er svært viktig for produksjon av billedkunst, fotografi og kunsthåndverk i Norge. Budsjetttrammen for ordningen har imidlertid stått på stedet hvil de siste fem årene. Det innebærer en realnedgang i budsjetttrammen på 25 %. Samtidig har den kunstneriske aktiviteten i hele landet økt. Antall søknader har gått opp med hele 42 % siden 2019. Dette skaper et enormt press på ordningen, og begrenser Kulturrådets mulighet til å bidra til bedre vilkår for kunstnerne. Ved å øke budsjetttrammen for prosjektstøtte til kunstnere kan Kulturrådet bidra til at flere kunstnere med ulik bakgrunn får gjennomført sine prosjekter, og at de kan motta rimelig betaling for sitt arbeid.

- *Arrangørstøtte visuell kunst*

Arrangørstøtte visuell kunst er Kulturrådets viktigste virkemiddel for å styrke infrastrukturen i den frie delen av feltet. I 2024 mottar 54 visningssteder, festivaler, verksteder, og andre arrangører tilskudd, men tilskuddene til hver enkelt arrangør er lave og nåløyet for å komme inn på ordningen for nye aktører er trangt. Høsten 2024 har Norske billedkunstnere publisert nye, veiledende honorarsatser knyttet til utstillingsoppdrag. Dette vil øke visningsstedenes økonomiske forpliktelser ytterligere. Ved å styrke arrangørstøtteordningen kan Kulturrådet sikre formidling av samtidskunst over hele landet og gi kunstnere bedre arbeids- og inntektsforhold. En styrking av den økonomiske rammen vil gi eksisterende tilskuddsmottakere et nødvendig løft og skape rom for nye initiativer.

Musikk - framføring og formidling av musikk (60 mill. kroner)

Den levende musikken og arrangørene har stor betydning for å skape arenaer og formidle konsertprogram over hele landet. Kulturrådet ser et stort potensial for å øke tilgangen til musikk lokalt ved å styrke formidling av levende musikk på lokale og regionale arenaer. En satsing på konsertarrangørene og turnémulighetene for musikere og artister i Norge vil bidra til å oppnå sentrale mål: øke antall konsertarrangører og konserttilbud i mindre byer og steder, styrke de lokale arrangørenes programmering, styrke lokale møteplasser for demokratisk deltakelse, øke antall oppdrag for musikere og artister, øke omfanget av vederlag til opphavspersoner, skape økt omsetning og økonomi for kunstnere, lys-, lyd-, og sceneproduksjon (pluss lokale økonomiske ringvirkninger).

Kulturrådet er opptatt av hvordan musikkordningene treffer ulike deler av produksjonskjeden og styrker de ulike aktørenes mulighet til å ta risiko og skape kunstnerisk og kulturelt mangfold. Helt sentralt er samvirket mellom tilskuddsordningene for turné- og konsertframføring på den ene siden og ordningene for konsertarrangører og festivaler på den andre. Begge former for finansiering stimulerer til bredde i musikk, musikkultur og geografisk spredning. Ordningene for live-feltet står i hovedsak alene i den statlige musikkpolitikken i å ta vare på disse hensynene utenfor storbyenes institusjoner og kommersielle arenaer. Ordningene bidrar til omtrent 12 000 konserter hos arrangører og festivaler, og omtrent 5 800 konserttilskudd for artister og musikere (se Årsoppsummering for musikk i Norsk kulturfond 2023). Ordningene bidrar til å etablere og styrke arrangørvirksomhet og musikalsk produksjon i mindre musikkmiljøer og musikkuttrykk: innvandrete minoriteter, samiske,

kvenske og skogfinske miljøer og områder. Regionale musikkensembler, festivaler og faste arrangører må anerkjennes som en viktig del av den samlede infrastrukturen. Den kraftige økningen i antall søknader (arrangørstøtte 40 % og turné/ensembler 60 % siden 2019) er indikasjon på både et større behov og potensial, men også et økt sjangermessig og kulturelt mangfold.

Scenekunst - flere spillinger for flere publikumsgrupper (40 mill. kroner)

Kulturrådet ser et stort potensial for at forestillinger som blir produsert utenfor eller i samarbeid med scenekunstinstitusjonene kan spilles for flere publikumsgrupper og på flere steder enn i dag.

Potensialet for publikumsmangfold innanfor scenekunst kan utnyttast i endå større grad, slik at ei større breidde av befolkninga blir interessert i og oppsøker tilbudet av scenekunst (Strategi for scenekunst 2021-2025)

Kunnskapsprosjektet *Mobilisering for mobilitet – Fri scenekunst og formidling* (Telemarksforskning 2022), som ble utført på oppdrag fra Kulturrådet, bekrefter det samme potensialet og ble presentert som en ønsket utvikling i Kultur og likestillingsdepartementets strategi.

Kulturrådet ønsker å få til et løft, slik at flere produksjoner presenteres på flere arenaer, og møter ulike publikumsgrupper over hele landet og også internasjonalt. Dette vil innebære et behov for å styrke tilskuddsordningene som på ulike måter bidrar til at aktørene i scenekunstheltet får mulighet til å øke visningsfrekvensen, og at produksjonene får en lengre levetid. Dette vil også være med på å styrke økonomien for scenekunstnerne i spilleperiodene.

Søknaden for budsjettåret 2026 omfatter en styrking av avsetningene til flere tilskuddsordninger:

- *Formidlingsordningen/gjestespill*
Her kan scenekunstnere søke om enkeltgjestespill eller turnéer. Scenekunstarenaer kan også søke om delfinansiering til å presentere gjestespill, nasjonale så vel som internasjonale.
- *Fri scenekunst – prosjekt (dans og teater)*
Til de tradisjonelle produksjonsstøtteordningene det er det mulig å søke om finansiering av forestillingsavviklinger, i tillegg til inndekning av produksjonskostnader. Søknadsantallet som omfatter som omfatter spillinger har økt de siste årene, hvilket forårsaker høyere søknadssummer.
- *Fri scenekunst – kunstnerskap og Fri scenekunst – etablerte scenekunstvirksomheter*
De årlige virksomhetstilskuddene under fri scenekunst skal bidra til inndekning av utgifter til både produksjon og formidling, dvs. spillinger av aktuelle produksjoner.

For alle fri scenekunstordningene er det også ønskelig å imøtekomme søknader om samarbeidsprosjekter med de etablerte scenekunstinstitusjonene. Samproduksjonene bidrar til at begge partene i samarbeidet får tilgang til nye publikumsgrupper.

Litteratur - økt formidling og styrket lesekultur (5 mill. kroner)

Kulturrådet vil styrke den profesjonelle formidlingen til et bredt sammensatt publikum av en stor bredde av litteratur, primært på norsk, samisk og de nasjonale minoritetsspråkene. Et større mangfold av medvirkende på litteraturscenene i Norge skal inkluderes, og det skal gis rom for nyskaping og nye former for programmering og formidling.

Tilskuddsordningen for litteraturformidling har i lang tid hatt behov for en betydelig økning for å sikre at festivaler og formidlingstiltak over hele landet kan gjennomføres med en bredde i profiler og mangfold, og for at også nye søkere i etableringsfasen kan inkluderes på ordningen. For festivalene og arrangørene har en sterk pris- og lønnsvekst de siste årene slått sterkt inn, mens ordningen ikke har hatt økonomiske rammer til å øke tilskuddene med tilsvarende kostnadsjustering, heller ikke for søkere som har fått tilskudd på ordningen over lengre tid. Dette påvirker arrangørenes muligheter til utvikling, blant annet med tanke på mangfold og nyskaping i programmering og i å nå ut til nye publikumsgrupper. Økte reiseutgifter rammer særlig regionale festivaler og litteraturformidlingsarrangementer, og arrangørenes mulighet for å satse på internasjonal programmering og utveksling og annen programmering som strekker seg ut over det regionale.

Formidlingsoppdrag er en viktig inntektskilde for mange forfattere, og det er derfor viktig at nivået på honorar og oppdrag kan opprettholdes og helst økes for å bidra til å sikre en anstendig kunstnerøkonomi.

Litteraturformidlingsordningen har en høy prosent søkere som programmerer helt eller delvis for barn og unge. Ordningen er en viktig kanal for å formidle leseglede og lese lyst til barn og unge over hele landet, og lar dem møte litteraturen på et mangfold av arenaer, det være seg større festivaler eller i mindre og nære format på bibliotek eller skoler. Sammen med Kulturrådets skolebibliotekordning og innkjøpsordninger for litteratur er litteraturformidlingsordningen et sentralt virkemiddel for lese lyst og leseengasjement.

Med regjeringens lese lyststrategi «Sammen om lesing» ligger det i forslaget til statsbudsjett for 2025 inne en øremerket bevilgning over spillemidlene på 5 mill. kroner til litteraturformidlingsordningen. Kulturrådet har bedt om 10 mill. kroner til ordningen for å oppnå økt litteraturformidling og styrket lese kultur. Rådet ber derfor om ytterligere 5 mill. kroner. Kulturrådet vil med disse midlene kunne øke tilskuddsnivået til etablerte litteraturfestivaler og -arrangører, støtte virksomheter som driver med litteraturformidling på langsiktig basis, og favne aktører og nyskapende formidlingsprosjekter. Dette vil gi et større mangfold i programmeringen, inkludert økt formidling av litteratur skrevet på nynorsk, samiske språk og nasjonale minoritetsspråk. Variert litteratur vil nå både barn, ungdommer og voksne, med ulik bakgrunn og ulike forutsetninger. Litteraturformidlingen vil treffe alt fra ferske lesere til storlesere, og vil styrke lese kulturen, så vel som yringsrommet, i hele Norge.

Litteraturfestivalene og -arrangementene er viktige møteplasser og arenaer for litteratur, mangfold og yringsrom lokalt og nasjonalt, der leserne kan gå for å oppleve litteraturen, programmert så den kan skape både ny innsikt, gjenkjennelse og engasjement. En utvidelse av ordningen vil sikre at formidlingen av litteratur for lesere over hele landet og for alle aldersgrupper styrkes og utvikles, og vil styrke kunstnerøkonomien.

Kulturvern - styrket mangfold og flere stemmer i kulturvernet (3 mill. kroner)

Satsingen skal stimulere til flere prosjekter og bokutgivelser som gir økt kunnskap om historie, kunst, kulturer og samfunnsliv i Norge helt fram til i dag. Konkret vil satsingen gi styrket synliggjøring og formidling av urfolk, ulike minoriteter og marginaliserte grupper historie og kulturarv. Den vil også ha som effekt at Kulturrådet når fram til enda flere underrepresenterte grupper, f.eks. nye innvandrere, flyktninger og funksjonshindrede. Alt i alt vil satsingen resultere i et større mangfold, bredere representasjon, flere stemmer og mer

aktivitet i kulturvernet over hele landet. Videre vil den gi et større rom for utprøving av nye idéer, teknologiutvikling, økt deltakelse og utforskende formidling knyttet til barn og unge.

En slik satsing må ses på bakgrunn av en samfunnskontekst som er i stadig og rask endring, og med det også forståelsene av hva kulturarv er. Fortidens og samtidens kulturuttrykk defineres gjennom stadige forhandlinger, der folk skal kunne delta uavhengig av kjønn, alder, funksjonsvariasjon og kulturell, sosial, religiøs og økonomisk bakgrunn. Utforsking og refleksjon rundt identitet, tilhørighet, historie og kulturell egenart framstår i dag som svært viktig, like ens det å synliggjøre mangfoldet av praksiser, uttrykk, kunnskap og ferdigheter både grupper og enkeltpersoner anerkjenner som del av sin kulturarv.

En konkret satsing som skal gi større bredde og flere stemmer i kulturvernet er i tråd med flere internasjonale konvensjoner som Norge har sluttet seg til, bl.a. UNESCOs konvensjon om vern av den immaterielle kulturarven (2003-konvensjonen). Videre vektlegger konvensjonen om vern og fremme av et mangfold av kulturuttrykk (2005-konvensjonen) ulike aktører og fellesskapets rett til å tolke og forvalte egen kulturarv.

Samlet er tilskuddsordningene Prosjektstøtte og Faglitteratur åpent innrettet og når et bredt spekter av aktører over hele landet, slik som frivillige lag og organisasjoner, privatpersoner, ulike stiftelser, museer, arkiv, bibliotek, kommuner, fylkeskommuner, dokumentarfilmskapere og forlag. Denne store bredden er et svært godt utgangspunkt for å lykkes med en særskilt satsing på urfolk, nasjonale og nyere minoriteter og andre marginaliserte gruppers historie og kulturarv, dels for å nå fram til nye søkere og dekke kunnskapshull, men også for økt anerkjennelse for mangfoldet av praksiser og økt tillit på tvers av kulturer og aktører i kulturvernet i Norge.

Tidsskrift og kritikk - sikre vilkår for et inkluderende og mangfoldig ordskifte (23 mill. kroner)

Kulturrådet har ansvar for og har bidratt til utviklingen av en portefølje av allmennkulturelle tidsskrifter som til sammen utgjør et mangfold av stemmer, for et bredt felt av lesere og debattanter. Et stadig rikere og mer mangfoldig kulturliv følges derfor opp av et kritisk ordskifte om sammenhengene mellom kunst og samfunn – og om oss selv som samfunn. Ytringsklima er beredskap, og tidsskriftredaksjonene legger til rette for dette - at et mangfold av stemmer blir hørt.

Men en slik offentlighet går per i dag på bekostning av redaksjonene som lager tidsskriftene og kritikken. De sakker akterut økonomisk sammenliknet med aktualitetsnyhetene som forvaltes gjennom Medietilsynets pressestøtte, og tidsskriftredaksjonene jobber iblant gratis, og ofte lavtlønnet, og u hensiktsmessig mye tid går med til å sikre finansiering.

Kulturrådet ser det som helt nødvendig å styrke vilkårene for tidsskriftene gjennom Norsk kulturfond. Det innebærer både å kunne sikre et rimelig tilskuddsnivå til de som støttes, gi rom for at tidsskrift kan profesjonalisere og utvikle seg, og å kunne ta inn nye initiativ på tidsskrift- og kritikfeltet til porteføljen.

Porteføljen har i dag aktører på ulike nivå, med ulike behov. Tre-fire sentrale tidsskrifter har små men stabile redaksjoner som produserer jevnt med balansert økonomi. For disse vil et løft muliggjøre nytenkning, å videreutvikle digitale løsninger og liknende. Rett under er et sjikt av tidsskrifter som har behov for å ansette noen i redaksjonen, for å ta et steg opp i profesjonalitet. Andre er på et nivå der et løft må til for å sikre tilstrekkelig økonomi til å honorere etter Kritikerlagets/Norsk journalistlags satser.

Satsingen omfatter også økt distribusjon til flere bibliotek, slik at tidsskriftene møter flere lesere over hele landet.

Samlet vil en satsing på kulturtidsskriftene bidra til oppfølging av strategi for ytringsfrihet.

Forskning – styrkede forskningsmiljøer og økt mangfold i forskningen (3 mill. kroner)

Et godt og relevant kunnskapsgrunnlag er avgjørende for å sikre en fruktbar og fornuftig utvikling av kulturpolitikken og det kulturpolitiske virkemiddelapparatet. Til dette trengs det sterke fagmiljøer. Kulturrådet erfarer at det er behov for å styrke rekrutteringen til feltet, og ønsker å bidra til å løfte nye stemmer og perspektiver.

I 2025 etablerer Kulturrådet et prøveprosjekt med en fast tilskuddsordning for kunst- og kulturforskning. Ordningen skal lyses ut årlig. Forskerne skal selv definere de mest relevante forskningsspørsmålene. Formålet er å frembringe ny kunnskap om og for kultursektoren, løfte nye forskerstemmer og styrke allerede eksisterende forskningsmiljøer

Den åpne tilskuddsordningen for kunst- og kulturforskning blir et viktig tilskudd til infrastrukturen for den kulturpolitiske relevante forskningen i Norge, ikke minst for frilansforskere og forskningsprosjekter som utfordrer de tradisjonelle formatene. Det er et mål å skape et bredere mangfold i forskningen. Tilskuddsordningen har midlertidig finansiering for de tre første årene, men ambisjonen er at den skal bli permanent. Til dette trengs det styrkede budsjettammer.

For å forstå de utfordringene kunst- og kultursektoren står overfor i en tid preget av store sosiale, økonomiske og teknologiske endringer, og med krig og klima- og naturkrise som bakteppe, trengs det både oppdaterte situasjonsbeskrivelser, analyser, ny teori, nye begreper og kritisk refleksjon. Parallelt med utviklingen av den åpne tilskuddsordningen, vil Kulturrådet fortsatt lyse ut midler til større tematiske forskningssatsinger. I årene fremover planlegges det faste utlysninger annethvert år. Også de tematiske utlysningene trenger en betydelig styrking for å tiltrekke seg de beste og mest relevante forskningsmiljøene.

Omtale av pågående arbeid – Kulturrådet og Norsk kulturfond

For å ivareta ansvaret lagt til Kulturrådet og følge opp målene i rådets strategi, arbeides det langsiktig og kontinuerlig på mange områder – med evalueringer og utvikling av virkemidlene, dialog med kunst- og kulturfeltet, veiledning og kommunikasjon, kunnskapsutvikling og forvaltningsspørsmål. Vi vil nevne noe av det pågående arbeidet som preger 2024 og 2025 og som gjøres innenfor eksisterende rammer.

Ny strategi 2025-2028

Kulturrådet vil vedta ny strategi i begynnelsen av 2025. Eksisterende strategi har fungert godt som et verktøy for å oppnå økt mangfold og større ytringsrom. Ny strategi vil ikke innebære noe dramatisk retningsskifte for rådets arbeid, men vil oppdatere og tydeliggjøre målsettinger for kommende periode, på bakgrunn av utfordringer som tegner seg i kunst- og kulturfeltet og ny kunnskap som er kommet i løpet av denne strategiperioden (for eksempel *Kunstnarkår*, forskningsprogrammet *Kunst og sosiale fellesskap*, ytringsfrihetskommisjonens rapport, sannhets- og forsoningskommisjonens rapport og rapport om kunstnere med funksjonsnedsettelse).

Ny strategi vil følges opp i tiltaksplan og områdeplaner for hvert fagområde.

Evaluering og utvikling av tilskuddsordningene

Tilskuddsordningene er rådets viktigste virkemidler for å ivareta formålet i Lov om Norsk kulturråd og følge opp rådets strategi. Det vurderes kontinuerlig hvorvidt ordningene treffer feltets behov, er tilstrekkelig fleksible og oppdaterte ift. lover og regelverk.

Flere ordninger har vært evaluert de siste årene (festivalordningene, litteraturordningene, formidlingsordningene på scenekunst, kunstnerassistentordningen). Rådet fortsetter arbeidet med å følge opp evalueringene og å justere og videreutvikle disse ordningene. Nye evalueringer er også nylig satt i gang, blant annet en helhetlig gjennomgang av virkemidlene på det visuelle kunstfeltet.

Rådet vil også fortsette å vurdere ekstraordinære tiltak for å nå strategiske mål. Dette kan være piloter, forsøksordninger eller ekstraordinære utlysninger. Omdisponible midler har i 2024 vært benyttet til særlige utlysninger innenfor eksisterende ordninger, i forbindelse med oppfølging av sannhets- og forsoningskommisjonen. Rådet erfarer at slike satsinger gir ekstra oppmerksomhet og når nye søkere. Samtidig er det strukturelle arbeidet med å sikre at de faste tilskuddsordningene inkluderer underrepresenterte grupper avgjørende for å sikre mangfold og likeverd på lang sikt.

Rådet har satt i gang en klarspråkgjennomgang av retningslinjene for alle ordninger. Nettsidene vil også få generell informasjon om Kulturrådet på samisk, nasjonale minoritetsspråk og engelsk, for å bidra til at hele kunst- og kulturfeltet opplever seg omfattet av fondets ordninger.

Det pågår ellers et arbeid for å sikre at Kulturrådets tilskuddsordninger er i samsvar med EØS-regelverket knyttet til statsstøtte. Implementering av tilpasninger i de enkelte tilskuddsordninger vil skje så snart det er avklart hvilken løsning som er hensiktsmessig for den enkelte ordning.

Oppfølging ny insentivordning for ny dramatikk

På bakgrunn av fremlagt forslag til statsbudsjett for 2025 har Kulturrådet påbegynt arbeidet med en insentivordning for ny dramatikk. Rådet tar sikte på at midlene kan lyses ut og fordeles før sommeren 2025.

Forvaltning av virksomheter i Norsk kulturfond

Kulturrådet gir årlige tilskudd til en rekke virksomheter, både formidlingsarenaer og kunstproduserende enheter. Rundt regnet 1/3 av kulturfondets midler går til virksomhetstilskudd til 250–300 aktører over hele landet.

Kulturrådet satte i 2024 i gang et arbeid for å gjennomgå forvaltningen av virksomhetstilskudd i Norsk kulturfond, for bedre å kunne synliggjøre det betydelige ansvaret rådet tar for infrastruktur for det frie feltet i hele landet, sikre gode vilkår for disse aktørene, sikre balanse mellom forutsigbarhet og dynamikk i budsjettarbeidet og porteføljen, og sørge for enhetlig forvaltning av virksomhetstilskuddene. Arbeidet vil fortsette i 2025.

Dialog, tilstedeværelse og kompetanseheving

I arbeidet med å nå målene i rådets strategi er kjennskap til hva som rører seg rundt omkring i landet avgjørende. Særlig viktig er det å bygge tillit og øke kunnskapen om underrepresenterte miljøer, områder, uttrykk og praksiser. Råd og utvalg tilegner seg kunnskap gjennom søknadene, men er også avhengig av å se og lytte til feltet mer direkte.

Råd, utvalg og sekretariatet har i 2024 prioritert flere besøk til områder med samisk, kvensk, norskfinsk og skogfinsk befolkning, og har også startet dialog med rom, romani og jødiske miljøer. Rådets og utvalgenes besøk rundt omkring i landet vil fortsatt prioriteres framover, innenfor tilgjengelige ressurser og en bærekraftig ramme. Rådet har de siste årene valgt å satse på slike befaringer og møter, framfor en større årskonferanse. Rådet erfarer at utadrettet virksomhet bidrar til flere og bedre søknader fra områder og miljøer som er besøkt. Rådet vil fortsette å legge ett av rådsmøtene årlig utenfor Oslo.

Flere faste møtefora med feltets organisasjoner på kunstområdene er blitt utvidet med samiske og kvenske kunstnerorganisasjoner i 2024. Rådet vil også fortsette å arrangere åpne digitale dialog-, lytte-, veilednings- og informasjonsmøter for aktørene i kunst- og kulturfeltet. De digitale møtene likestiller deltakere fra hele landet, noe som styrker den demokratiske tilgangen til Kulturrådet.

For å bidra til egen kompetanseheving inviterer rådet jevnlig til framlegg om ulike temaer på rådsmøtene, både fra eksterne og Kulturdirektoratets fagansatte.

Bærekraft, klima og miljø

Kulturrådet fortsetter sitt arbeid med å legge til rette for at produksjon, distribusjon og formidling av kunst og kultur bidrar til økt bærekraft i samfunnet, og å støtte opp om den omstillingen som drives fram av aktører i kunst- og kulturfeltet. Rådet ser blant annet på forventninger i retningslinjene for ordninger rettet mot formidlingsvirksomheter.

Kulturrådet deltar også i *Internasjonalt bærekraftsprogram for musikk- og scenekunstaktører*, sammen med Arts Council England og Statens kunstfond, Danmark. Ny runde av programmet, som omfatter kompetanseheving og -deling, samt mulighet for å teste ut nye måter å samarbeide internasjonalt på, vil bli lyst ut i 2025.

Større kunnskapsprosjekter

Rådet har initiert flere kunnskapsprosjekter som er under arbeid, og som i tiden framover vil gi ny kunnskap om kunst- og kulturfeltet og danne grunnlag for diskusjoner i både rådet og i offentligheten.

Kulturrådets nye, store forskningssatsing, *Kulturbruk, publikum, deltakelse*, skal gi fornyet kunnskap om befolkningens kulturvaner og grupper som faller utenfor. Forskningssatsingen skal også diskutere begrepsbruk og utfordringer knyttet til målinger av kulturvaner.

Forskningsprogrammet *Skapende praksiser i musikk* er nylig ferdigstilt. Programmet gir kunnskap om hvordan musikk i dag komponeres, skapes og produseres, og det viser bredden og mangfoldet i skapende praksiser hos samtidens komponister, låtskrivere, utøvere, folkemusikere, improvisasjonsmusikere, kuratorer, produsenter og DJ-er.

Andre kunnskapsprosjekter er i oppstartsfasen, blant annet en stor gjennomgang av Kulturrådet og det visuelle kunstfeltet i Norge, en utredning om arv etter visuelle kunstnere, en kartlegging av kunnskap om lydbøker og strømming på litteraturområdet, en kartlegging av samarbeidsprosjekter mellom det frie feltet og institusjonene på scenekunstfeltet, en utredning om vilkårene for innspilling, utgivelse og formidling av innspilt musikk, og en kartlegging av langsiktige effekter aspirantopphold har på sysselsetting og karriere i kultursektoren.

Rådet har ellers store forventninger til regjeringens igangsatte arbeide med en NOU om musikkfeltet. Utredningen vil bli et viktig verktøy for rådet til å se Kulturrådets tilskuddsordninger i sammenheng med hele virkemiddelapparatet for feltet. Rådet har bidratt og vil fortsette å bidra med kunnskap og innspill til utredningsutvalget ved anledning.

Omdisponering av gamle midler

Kulturrådet er opptatt av at bevilgede fondsmidler som av ulike grunner ikke blir benyttet skal komme nye søkere og tiltak til gode. Rådet orienteres årlig om tilgjengelige ubenyttede midler, og sørger for at midlene omdisponeres til ekstraordinære satsinger eller fordeling gjennom de faste tilskuddsordningene.

Statsbudsjettet 2026 – Satsingsforslag Norsk kulturfond

Vedlegg 4

Alle beløp i 1 000 kroner

Prioritet	Kap.	Post	Foreløpig tildelingsbrev 2025	Forslag 2026*	2027*	2028*	2029*	Kort beskrivelse (to linjer per forslag, hva kan prioriteres ned for å gjennomføre ny satsing)
1	320	55	1 009 800	45 000	45 000	45 000	45 000	Oppfølging av sannhets- og forsoningskommisjonen (se beskrivelse i hoveddokument). Kommer i tillegg til midler prioritert til formålet innenfor eksisterende rammer.
2	320	55	1 009 800	183 000	183 000	183 000	183 000	Utvikling av fagfeltene (se beskrivelse i hoveddokument). Kommer i tillegg til midler prioritert til formålet innenfor eksisterende rammer.

* Satsingene må anses som lanserings tiltak. Beløpene for påfølgende år er satt 000 i 2024-kronebeløp. Kulturrådet forventer årlig prisjusteringer.